

Vastuu luonnosta

Suomen Humanistiliiton periaateohjelman toinen pykälä käsittelee ihmisen luontosuhdetta. Ihmisyhteisöjen on otettava vastuu siitä, että luontoa hyödynnetään kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla ja tehdään tarvittavat toimenpiteet luonnon tasapainon parantamiseksi.

Tähän asti ihmiskunta on kantanut vastuutaan huonosti. Maapallolla on pian enemmän ihmisen tuottamaa materiaalia kuin elollista ainetta. Ihminen valmistaa vuodessa yli 90 miljardia kiloa muovia, josta 10 prosenttia päätyy meriin. Maailmamme on monin paikoin päällystetty asfaltilla ja betonilla. Kaatopaikat pullistelevat jätteestä.

Ihmisiä on vain 0,1 prosenttia kaikesta elämästä, mutta olemme tuhonneet 83 prosenttia luonnonvaraisten nisäkkäiden biomassasta. 60 prosenttia kaikista nisäkkäistä on ihmisen karjaa. Metsien hävittäminen ja laidunnus ovat johtaneet maakasvien biomassan puoliintumiseen ensimmäisten korkeakulttuurien syntymisestä lähtien. Tunnetuista eläinlajeista kaksi kolmasosaa elää trooppisissa metsissä, jotka ovat vähentyneet puolella 200 vuodessa. Euroopassa metsiä hävitettiin jo keskiajalla. Suomessa metsiä raivataan vuosittain 19 000 hehtaaria muuhun käyttöön.

Ihmiskunta on lisännyt ilmakehän hiilidioksidin määrää 0,028 prosentista 0,04 prosenttiin. Tämä on johtanut ilmaston lämpenemiseen 1,2 asteella teollistumista edeltävään aikaan nähden. Ilmastokriisi ja monimuotoisuuden väheneminen uhkaavat jo ihmisyhteisöjen elämää eri puolilla maailmaa.

Ratkaisuja ympäristömme uhkiin on kehitetty, ne pitäisi vielä ottaa käyttöön. Uusiutumattomien luonnonvarojen ja energianlähteiden käyttämisestä pitäisi siirtyä uusiutuviin. Jatkuvan talouskasvun ideologia ei voi jatkua rajallisella planeetalla. Tekniikan kehitys ympäristöä säästävämmäksi auttaa tiettyyn pisteeseen, mutta ennen kaikkea tulee siirtyä kertakäyttökulttuurista kiertotalouteen.

Yksi prosentti maailman ihmisistä aiheuttaa kaksi kertaa niin paljon ilmastopäästöjä kuin köyhin puolisko ihmiskunnasta. Rikkain kymmenesosa tuottaa yli puolet maailman päästöistä. Siksi on tärkeää suitsia nimenomaan rikkaimpien ihmisten kulutusta. Myös saastuttavimmat yritykset täytyy saada kuriin: kasvihuonepäästöistä noin kolmasosa on 250 suurimman yrityksen tuottamia. Yksilöiden kulutusta voi ohjata ekologisemmaksi tuotteiden hintoja säätelemällä. Maataloustuet tulisi suunnata kasviksien viljelyyn.

Ennen kaikkea ihmiskunnan asenteen pitää muuttua. Ei voida enää ajatella, että luonto on meitä varten annettu, jotta voimme sitä hyväksikäyttää omien mieltymyksiemme mukaisesti. Maapallolla elää muitakin lajeja kuin ihminen, ja vaikkamme välittäisikään niistä, niiden ahdinko heijastuu myös meihin. Georg Henrik von Wright on kirjoittanut, että ihmiskeskeisten abrahamilaisten uskontojen mukaan ihminen hallitsee luontoa, joka on olemassa ihmistä palvellakseen. Antiikin Prometheus-myytti taas opetti, että luonnon kanssa tulee pyrkiä tasapainoon, tai muuten seuraa rangaistus. Onko luonto kokonaisuus, johon ihminen kuuluu, vai vastus joka hänen on voitettava?

Kun tiede varmisti paikkansa länsimaisessa kulttuurissa, se jatkoi kristillisen perinteen taistoa taikauskoo vastaan, mutta jatkoi myös pidemmälle rationaalisuudessaan. Yhteiskunnan maallistuessa arvoneutraali tiede jatkaa kehittymistään, mutta kulttuurille yhteisiä arvoja ja filosofista etiikkaa ei enää entisaikojen tapaan ole.

Jos tahdomme että sivilisaatiomme jatkuu, meidän on ymmärrettävä paikkamme ekosysteemissä. Ruoka ei riitä maailman väestölle, jos köyhdytämme maaperän, järkytämme ilmasto-olosuhteita ja myrkytämme pölyttäjähyönteiset. Jotta voisimme yhtenäisenä yhteisönä edistää näitä tavoitteita, tarvitsemme yhteisiä eettisiä ohjenuoria, joihin suuri osa ihmiskunnasta voi ja haluaa sitoutua.

Saila-Riitta Holopainen

